

De waddenkust wil weer met het gezicht naar zee leven

Plannen voor cultuurlint van Friesland tot Denemarken

ARTIKEL Na 35 Oerol-jaren op Terschelling wil 'cultureel landschapontwikkelaar' Joop Mulder de krimp in het hoge noorden tegengaan met kunst en cultuur van Friesland tot Denemarken.

Door: Annette Embrechts 25 maart 2017, 02:00, de Volkskrant

FHans Knijff fotografie

W e treffen elkaar in de haven van Harlingen. Niet om zoals vanouds per boot naar Terschelling te varen, waar hij 35 jaar de scepter zwaaide over Festival Oerol, bekend van locatievoorstellingen in duinen, schuurtjes, dobbes en grasplakken. Nee, Joop Mulder (63) heeft met zijn nieuwe project Sense of Place zijn aandacht verlegd naar de vaste wal: de stille waddenkust in het uiterste noorden van Nederland, met dorpjes als Koehool, Blije, Holwerd, Wierum, Moddergat en Marrum (tien jaar geleden wereldnieuws door de redding van een kudde paarden die op een kwelder was ingesloten door hoogwater).

'Weet je dat we op de zeebodem rijden', is het eerste wat Mulder zegt op weg naar buurtschap Zwarte Haan. Hij wijst op binnendijken, buitendijken, polders, kwelders, ringdobbes en vissershuisjes, en refereert aan de vruchtbare tijd vóór de aanleg van de Afsluitdijk. 'Te weinig mensen weten dat dit technisch wonder bewoners heeft beroofd van hun inkomsten uit visserij. Opeens lagen deze dorpjes niet meer aan zee. Vergelijk het met de werkloosheid na de mijnsluiting in Limburg.'

Er moet bedrijvigheid komen die aansluit op de lokale historie en behoeften

Volgens Mulder los je armoede niet op door fabrieken of overheidsdiensten te transplanteren. 'Er moet bedrijvigheid komen die aansluit op de lokale historie en behoeften: fiets- en huisjesverhuur, middenstand, toerisme, cultuurroutes. Verhalen genoeg, over weerbarstig pionieren met waterbeheer en landaanwinning.'

De krimp is af te lezen aan de gevels; op sommige dijkhuisjes zijn zelfs de 'te-koop'-bordjes aan het verweren. Antenneschotels wijzen niet op de ontvangst van niet-westerse televisiezenders, maar op pogingen aan te haken bij digitale ontwikkelingen. Voor glasvezel is dit dunbevolkte, uitgestrekte gebied commercieel blijkbaar weinig aantrekkelijk.

Maar, zegt Mulder, wie goed luistert, ontdekt elan. Veertig jaar heeft hij weinig Fries gesproken, maar als burgemeesterszoon uit Bolsward verstaat hij de taal. Dat is belangrijk. 'Bewoners hebben genoeg plannen en visioenen. Alleen verdrinken die vaak in een overvloed van organisaties met zeggenschap. Gemeenten, provincies, Rijkswaterstaat, het Waddenfonds, natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, it Fryske Gea. Die moeten meebewegen. Bij Oerol ben ik niet anders gewend. Ik heb achterdeurtjes naar overheden en kunstenaars. Daardoor kan ik beslissende zetjes geven.'

Sterrenschuur

Jacob Jensma (42), vader van zes kinderen en herbergier van de Zwarte Haan, is daar blij mee. Acht jaar al fantaseert hij met architect Nienke Rixt over sterrenschuurtjes met glazen daken, zodat toeristen kunnen overnachten onder een overweldigende sterrenhemel. 'Dit is een van de donkerste plekjes van Europa, zonder lichtvervuiling.'

Het proces verliep stroperig; vergunningen kwamen niet los. Soms klonk conservatief protest ('Alles blijft zoals het is'). Maar met Mulders hulp raakt het plan in een

stroomversnelling. Leeuwarden Fryslân 2018 financiert ontwerpen van de eerste 'staarboarns'. De plek is geregeld. Met de wind om de oren wijst Jensma naar een overwoekerd recreatiegebiedje tussen achtertuin en dijk. Zijn oudste, een gymnasiast van 16, ziet het helemaal zitten, zegt hij.

Op 25 juli 2018 zal het hier wellicht zwart zien van de mensen, wanneer met 'Santiago aan het Wad' de beroemde pelgrimstocht eenmalig van eindpunt wisselt. Maar dat is 'piektoerisme', leuk, maar niet blijvend. En dus azen Mulder en de dorpsbewoners op landschapscultuurtoerisme.

Koekjesdorp

Johannes Houtsma, als bestuurslid van It Fryske Gea betrokken bij het project Vitale Kust, benadrukt in zijn immense schuur in Hallum dat ieder dorp zijn eigenheid koestert. 'We moeten niet met strijkijzers projecten vlak strijken. Hallum is een koekjesdorp. In Paesens wonen boeren, in Moddergat vissers, in Sint Annaparochie weer jirpelkwekers. Dat gaat heel diep.'

In Moddergat was nog een dorpsvergadering over de komst van een houten heliostaat van kunstenaar Marc van Vliet, die zonnestanden en getijden weerspiegelt. Een rond houten vlot van mythische allure. Maar hij moet verankerd in zee. Mulder: 'Eén visser is bang dat zijn geul dichtslibt. Dat zoeken we goed voor hem uit.'

Tiental kilometers smalle dijkweg verder wacht in Blije een jonge dominee ons op. Over een half uur moet hij preken. Snel laat Maarten Boersma (30) ons zijn foto's zien, gemaakt van kerkgangers, tijdens pastorale gesprekken, de collecte of vanaf het preekgestoelte. Hij publiceert ze nu op zijn site Blijekerk.nl ('Géén opstandingskerk'). 'Ik dacht aan een expositie in een buurtzaaltje. Maar door Sense of Place hangen de mooiste straks op megaformaat rondom een authentieke terpboerderij met slotgracht.'

Mensen zijn hier noodgedwongen met de rug naar zee gaan leven. Dat gaat een slag draaien

Een omfiets-tip. Net als de Terp fan de Toekomst die in Blije wordt opgetrokken uit honderden stukjes historische grond, bedoeld voor buurtoptredens. 'Het verenigingsleven bloeit enorm', zegt Houtsma. 'Logisch, dat brengt leefgenot.'

We stranden in Café Kalkman in Wierum. Walter Luyks (66) en Anna-Maaïke van der Weide (21) voorzien hier mededorpsbewoners van updates rond het nieuwe buitendijkse zwembad. Een stijlvol ontwerp ligt op het tafeltapijtje: kuurbad, aanlegsteiger, strandje. Buiten, in de regen, doemt een miezerig piertje op, ter hoogte van het dorpskerkhof. 'Zie je die verkleuring van het wadwater? Daar verzamelt zich zand. Daar gaat het gebeuren.'

Mulder: 'Mensen zijn hier noodgedwongen met de rug naar zee gaan leven. Dat gaat een slag draaien.'

En haalt hij straks ook weer theater naar deze markante plekken? 'Goh', zegt hij, 'je bent de eerste die dat vraagt. Laten we eerst maar eens de podia creëren.'

Meer over Sense of Place

Na ruim dertig Oerol-jaren op Terschelling verlegt Joop Mulder (63) zijn werkterrein: hij wordt cultureel landschapontwikkelaar in het Waddengebied. Hij begint in Friesland en Groningen en wil door naar Duitsland en Denemarken.

Zijn droom: een cultuurroute langs de Waddenkust, met een slinger van e-bikende toeristen die - ongehinderd door de wind - dorp na dorp op verrassende projecten stuiten. Hoofdthema is hoe water en land door mensenhanden gaan.

Gesteund door Leeuwarden Fryslân 2018 werkt hij met bewoners, overheden en natuur- en landschapsorganisaties samen om het waddengebied zo te beheren dat ingrepen rekening houden met culturele beleving.

Projecten variëren van een groene dijk in de contouren van een wulps naakt tot een buitendijks zwembad aan een pier; van kwelders in de vorm van een Mondriaan-schilderij tot een houten heliostaat die zonlicht en getijden weerspiegelt. Belangrijk is de stimulans van de lokale economie om de krimp in dit uiterste noorden tegen te gaan.

Joop Mulder